

Warszawa, 17/03/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-580613-III/08/LN

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Zbigniew Ćwiąkański
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze

Uprzejmie informuję Pana Ministra, że przedmiotem kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg pozostaje nadal przewlekłość postępowań sądowych w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Większość tych skarg pochodzi od osób znajdujących się w podeszłym wieku, trudnej sytuacji zdrowotnej lub życiowej.

Rzecznik, analizując wnioski o przyspieszenie rozpoznania konkretnej sprawy, tylko w wyjątkowych sytuacjach decyduje się na podjęcie działań mając świadomość, że każde takie wystąpienie przyczynia się do wydłużenia okresu oczekiwania innych osób na wyznaczenie terminu rozprawy.

Szczególnie niepokojącym zjawiskiem jest utrzymywanie się wysokiego wpływu do sądów apelacyjnych spraw z zakresu roszczeń pracowników i ubezpieczonych.

Problem ten w odniesieniu do spraw o rentę z tytułu niezdolności do pracy był przedmiotem wystąpienia Rzecznika do Ministra Sprawiedliwości w 2006 r. W otrzymanej wówczas odpowiedzi zawarte były informacje o podejmowanych działaniach wobec tych sądów apelacyjnych, które uzyskują negatywne wskaźniki czasu trwania postępowania w takich sprawach. Działania te obejmowały wizytacje Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu i we Wrocławiu, które w 2005 r. osiągnęły najgorsze wskaźniki sprawności postępowania oraz inne inicjatywy podjęte przez prezesów tych sądów, polegające na zwiększeniu obciążenia sędziów, korzystaniu z okresowego delegowania sędziów sądów okręgowych do rozpoznawania spraw w sądach apelacyjnych, wprowadzaniu zmian w organizacji pracy w zakresie przygotowania rozprawy.

Informacja o działalności sądów powszechnych w 2007 r. zapewne przyniesie odpowiedź, czy podjęte działania przyniosły wymierne rezultaty. Niezależnie jednak od

tego uważam za potrzebne podjęcie analizy, na ile wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2005 r. dwuinstancyjnego orzecznictwa lekarskiego w postępowaniu przed ZUS ograniczyło wpływ spraw rentowych do sądów okręgowych, jako sądów pierwszej instancji.

Być może na podstawie przeprowadzonej analizy uda się sformułować dalsze wnioski poprawiające regulacje prawa materialnego oraz przepisów postępowania, będące źródłem znaczącej ilości odwołań od decyzji organów rentowych. Przykładowo można tutaj wymienić wzbudzającą wiele wątpliwości definicję niezdolności do pracy oraz brak - przy ustalaniu wysokości emerytur i rent - regulacji umożliwiającej wprowadzenie najniższego wynagrodzenia jako zastępczej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za takie lata okresu 20 lat zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, za które osoba zainteresowana nie jest w stanie przedłożyć dokumentów potwierdzających wysokość wynagrodzenia.

Oprócz tych działań konieczne jest - zdaniem Rzecznika - wznowienie przez resort sprawiedliwości prac legislacyjnych, podjętych w ostatnim okresie, lecz z różnych przyczyn nie doprowadzonych do końca. W szczególności chodzi o inicjatywę ustawodawczą, dotyczącą przede wszystkim zmian art. 477⁸ kodeksu postępowania cywilnego. Inicjatywa ta miała na celu poszerzenie właściwości sądów rejonowych o sprawy o renty socjalne, roszczenia ze stosunków prawnych między członkami otwartych funduszy emerytalnych a tymi funduszami lub ich organami, spraw o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz ustalanie składek na te ubezpieczenia. Intencją tych zmian było odciążenie sądów apelacyjnych, bowiem apelacje od orzeczeń w tych kategoriach rozpoznawałyby sądy okręgowe.

Dodatkowo warte rozważenia jest wprowadzenie regulacji prawnych dyscyplinujących wykonywanie czynności przez biegłego. Potrzebna jest także analiza przyczyn niepodejmowania działań poprzedzających postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa pracy, a zwłaszcza niewykorzystywania postępowania pojednawczego w trybie i na zasadach określonych w art. 244-258 kodeksu pracy oraz mediacji i postępowania pojednawczego w postępowaniu w sprawach prawa pracy przed sądami pierwszej instancji.

W opinii Rzecznika wprowadzenie takich zmian, w połączeniu z odpowiednim zabezpieczeniem organizacyjnym i finansowym, powinno przyczynić się do poprawy sprawności rozpoznawania spraw przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych.

We wrześniu 2007 r. opracowany został w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt zmian przepisów kodeksu postępowania cywilnego, zawierający rozwiązania mające na celu podniesienie sprawności postępowań sądowych w sprawach o szczególnej doniosłości społecznej, które dotyczyły powództw pracowników o uznanie

bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy, o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy.

Co prawda zawarta w tym projekcie propozycja nadania nowego brzmienia art. 477² § 2 kodeksu postępowania cywilnego, zgodnie z którym wyroki sądu pierwszej instancji uznające wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne oraz wyroki przywracające pracownika do pracy są natychmiast wykonalne może budzić uzasadnione wątpliwości w związku z odmiennymi regulacjami kodeksu pracy odnoszącymi się do uprawnień pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku pracy, to jednak ogólny kierunek tych propozycji, nakierowany na podniesienie sprawności postępowań sądowych w sprawach z powództw pracowników, powinien zostać podtrzymany w toku prac nad zmianami odpowiednich przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Chodzi tu w szczególności o zmianę art. 471 kodeksu postępowania cywilnego polegającą na nałożeniu obowiązku rozpoznawania przez sądy tego rodzaju spraw w pierwszej kolejności, z określeniem rozsądnego terminu ich załatwienia od daty wniesienia pozwu, czy ograniczenie w czasie prawa pozwanego pracodawcy do powoływania dowodów.

Rozważenia wymaga także wprowadzenie obowiązku rozpoznania apelacji w tych kategoriach spraw w określonym terminie od daty przedstawienia akt ze środkiem odwoławczym. Przy okazji można także zbadać potrzebę wprowadzenia podobnych rozwiązań w odniesieniu do terminów załatwiania spraw w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska wobec zasygnalizowanych problemów.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich